

הרב מרדכי מיכאל בלס ירושלים

תפילת שבת ראש חודש — אתה יצרת

תפילת שבת

בקובץ "מוריה" סיון—תמוז תשל"ב דן הג"ר שריה דבילצקי שליט"א גבי נוסח תפילת מוסף דשבת ר"ח. דבנוסח הנדפס בסידורים לבני אשכנז מצינו שהושמט קטע הנאמר בכל שבת (ויו"ט) — קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך וכו', ובשבת ר"ח אע"פ שהוא גם שבת לא אומרים אותו. ויש להבין במה נגרעה שבת זו משאר שבתות דלא אומרים נוסח זה, דנהי דבכל ר"ח אינו בכלל נוסח התפילה, אך מדין שבת ראוי וצריך לכאורה לאומרו. והסיק שם הגר"ש דטעות נפלה בסידורים המודפסים ואין להשמיט קטע זה מהתפילה ויש לאומרו. וכן הנהיג בבית מדרשו (מנין ותיקין בישיבת תפארת ציון כ"ב). ובתורה"ד הבאנו ש"כ בעל הערוך השולחן בסי' תכ"ה.

ושמעתי שאף בביכנ"ס הגר"א בשערי חסד כן נהגו. והרב יצחק פראג שאל למרן הגר"ז אויערבך זצ"ל בסוף ימיו (שבוע לפני פטירתו) ואמר שאין לשנות מנוסח הכתוב בסידור ויש בזה אף טעם ולא שאלו מהו.

וחשבתי שמן הראוי ליישב הנוסח המקובל והמודפס אצלנו בסידורים, דמנהג ישראל דין הוא וכך נהגו ישראל במשך דורות, וכדברי הגרשז"א דאין לשנות הנוסח.

א. תמיהה רבתא בנוסח תפילת אתה יצרת

בנוסח תפילת אתה יצרת במוסף דשבת ר"ח (הנדפס בסידורים לבני אשכנז) מצינו שהושמט קטע הנאמר בכל שבת (ויו"ט) — קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך וכו', ובשבת ר"ח אע"פ שהוא גם שבת לא אומרים אותו. ויש להבין במה נגרעה שבת זו משאר שבתות דלא אומרים נוסח זה, דנהי דבכל ר"ח אינו בכלל נוסח התפילה, אך מדין שבת ראוי וצריך לכאורה לאומרו.

ברמב"ם בסדר התפילה מבואר דאומרים תוספת זו וז"ל: ברכה אמצעית ממוסף ראש חודש שחל להיות בשבת אתה יצרת עולמך מקדם כלית מלאכתך ביום השביעי בחרת בנו מכל העמים ורצית בנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך וקרבנתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת וכו', יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתחדש וכו' עד לפדות נפשנו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך כו' עד וינוחו בם כל ישראל אוהבי שמך ברוך אתה יי' מקדש השבת וישראל וראשי חדשים. וכן מצינו במחזור ויטרי וכ"ה באבודרהם דלא הושמט נוסח זה.

וכבר העיר זאת בערוך השולחן סי' תכ"ה ס"ב וז"ל: ודע שמעולם תמהתי על הנוסח שלנו שבסוף אתה יצרת שאתה למחילת עוון אומרים כי בעמך ישראל בחרת וכו' ושבת קדשך וכו' למה אין אומרים קדשנו במצוותיך ותן חלקנו וכו' והנחילנו וכו' וינוחו בו ישראל וכו' והרי כל יו"ט שחל בשבת ור"ה ויו"כ שחלו בשבת אומרים בסוף הברכה האמצעית נוסח זה שזהו תורף קדושת שבת ולמה לא יאמרו זה בר"ח שחל בשבת. ובנוסח ספרד ישנו באמת זה הנוסח, ולענ"ד בנוסח אשכנז חסר זה מהדפוס ואני נוהג לאומרה ואין שום טעם שלא לומר זה ולא מצאתי מי שהעיר בזה. עכ"ל.

ויש להעיר קצת בדבריו שכתב שזהו תורף קדושת שבת, דהרי נוסח זה אינו שייך רק

מוריה, שנה שלושים, גליון ח—ט (שנו—שנז), אב תש"ע

לשבת, דהרי ביו"ט שחל בחול נמי אומרים אותו. ומה שכתב נמי דבנוסח ספרד ישנו זה הנוסח, כוונתו לנוסח הספרדים.

ומצאתי בסידור נוסח ספרדי שאומרים בברכת היום כל הנוסח דשבת ר"ח המובא בנוסח אשכנז – חדש עלינו את החודש הזה וכו', אך לא חותמים בברכה, אלא אומרים ישמחו במלכותך וכו' ואח"כ ברכת היום דשבת – או"א קדשנו במצוותיך וכו' וחותמים מקדש השבת וישראל והזמנים.

ב. ביאור מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א

מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א אמר בביאור הענין, דאין לומר קדשנו במצוותיך יחד עם חדש עלינו, כיון שהוא נוסח מקביל. וביאור דבריו דלטובה ולברכה מקביל לקדשנו במצוותיך (ע"י רש"י ויקרא ה, יז), וכן לששון ולשמחה – ותן חלקנו בתורתך ע"ש פיקודי ה' ישרים משמחי לב וכן שש אנוכי על אמרתך וגו'. לישועה ולנחמה – ושמח נפשינו בישועתך. לפרנסה וכלכלה – שבעינו מטוביך. למחילת חטא ולסליחת עוון – וטהר ליבנו לעבדך באמת, דע"י מחילת העוונות יטהר ליבנו. ודפח"ח.

ומה שאומרים נוסח זה ולא קדשנו במצוותיך, כיון שזה נוסח של ר"ח, וכיו"ט שחל בשבת שאומרים נוסח דיו"ט עם הזכרות דשבת, ה"נ אומרים נוסח דר"ח. (קובץ מבקשי תורה י"ד – י"ח בענין ר"ח).

ג. ביאור חדש ביישוב הנוסח שלנו

בהקדם יל"ע, דבעלמא מצינו בתפילה נוסח דשבת עם אזכרות כגון: יעלה ויבא ועל הניסים, וכן נוסח דיו"ט עם אזכרות דשבת. והכא בתפילת אתה יצרת מצינו דבר חדש נוסח המורכב משבת ור"ח יחדיו, דחלקו הראשון שייך לר"ח עד מפני היד שנשתלחה במקדשך. ואח"כ נוסח דשבת: שתעלנו בשמחה לארצנו וכו'. ובסוף רצה במנוחתנו וחדש עלינו ביום השבת הזה וכו' – נוסח דר"ח. וצ"ב.

ונראה דהנה מצינו חידוש נוסף בשבת ר"ח גבי שיר של יום, דשש"י דשבת דוחה שש"י דכל המועדים (כגון דחל יו"ט בשבת) מלבד בשבת ר"ח – דשש"י דר"ח דחי שבת. והיא סוגיא ערוכה בסוכה (נד:) ראש חדש שחל להיות בשבת שיר של ראש חדש דוחה שיר של שבת... ואמאי תדיר ושאינו תדיר קודם אמר רבי יוחנן לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו. ע"כ.

ומבואר בדברי הגמ' דאע"פ שמן הדין היה לומר שיר של שבת דתדיר קודם, אפ"ה אומר של ר"ח. וטעמא דמילתא לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו. וברש"י שם: האי חשיבותא עבדינן ליה להיכרא שיכירו דפשיטא להו לבית דין, שקידשוהו כהלכתו, ולא יגמגם לב אדם עליו, דרוב בני אדם לא ראו חידוש הלבנה: והיינו שידעו העם שנקבע ר"ח בזמנו.

ולשון הר"מ פ"ו מתמידין ומוספין ה"י: ראש חדש שחל להיות בשבת, שירה של ראש חדש דוחה את שירה של שבת כדי לפרסם שהיום ראש חדש. ע"כ.

וכנראה ענינו לידע מתי יחולו המועדים באותו חודש. (ונאמרו באחרונים ב' טעמים במה ששינה מלשון הגמ'. א. דטעם הגמ' מתאים ליום א' דר"ח, אך ליום ב' דר"ח שחל בשבת שהכל יודעים שהיום ר"ח וא"צ לידע שהוקבע ר"ח. ולכן כתב: לפרסם שהוא ר"ח והיינו כדי שידעו מתי חלים המועדים. (ערול"ג שם). ב. יתכן לומר שכל סברת הגמ' היא

מוריה, שנה שלושים, גליון ח – ט (שנו – שנו), אב תש"ע

למ"ד שאומרים את ב' המזמורים יחד רק מקדימים את ר"ח (כדאיתא שם), ולזה סגי בסברת הגמ' לידע שהוקבע ר"ח בזמנו, אך לדידן דקי"ל דאומרים רק מזמור אחד, נמצא א"כ דר"ח דחי שבת, ולזה צריך לטעמא דלפרסם שהיום ר"ח).

והיינו דכדי לפרסם שהוא ר"ח דוחה שיר של שבת. (ועי' מנח"ת שיי"ב דאף בר"ה שחל בשבת דחי שיר של ר"ה את שיר של שבת, דהוא נמי ר"ח. וי"א דלא דחי, וכנראה טעמם שאין לפרסם שהוא ר"ח כנא' בכסה ליום חגנו).

ואי אתינן להכי י"ל דה"נ גבי תפילת המוספין דעקרו תפילת שבת וקבעו נוסח דר"ח כדי לפרסם שהוא ר"ח, ובפרט הכא דבשחרית התפללו נוסח התפילה דשבת. ולכך לא מזכירים נוסח דשבת קדשנו במצוותיך וכו'.

ומצאתי שכע"ז כתב בשלטי גיבורים על המרדכי בפ"ב דשבת סק"ג (דף עא. בדפה"ר) גבי תפילת יו"ט שחל בשבת דאומרים נוסח דיו"ט ולא דשבת והטעם כדי לפרסם שהוא יו"ט. ועי"ש מש"כ גבי אתה יצרת.

ולמבואר יובן מאוד מדוע הנוסח מורכב משבת ור"ח גם יחד. דמחד בעי לפרסם שהוא ר"ח ולכן הנוסח דר"ח, אך מאידך סו"ס שבת הוא העיקר דהוא תדיר, ולכך עשו הרכבה של נוסח שבת ור"ח.

ד. מוספי ר"ח מקודשין משל שבת

ונראה עוד לבאר באופ"א עפ"י הגמ' בזבחים (צא). תא שמע מוספי שבת קודמין למוספי ראש חודש אטו ראש חודש למוספין ידיה אהני למוספי שבת לא אהני. וברש"י: מוספי ר"ח — מקודשין משל שבת דאיכרי מועד, עכ"ד.

ונראה דכיון שמוספי ר"ח מקודשין משל שבת לכן קבעו נוסח התפילה דר"ח עם אזכרה דשבת. וכמו דביו"ט שחל בשבת, כיון שמקודש משל שבת קבעו הנוסח של יו"ט עם אזכרות דשבת.

ולכך אין מוסיפין קדשנו במצוותיך דזה שייך לנוסח דתפילת שבת (ויו"ט), אך לר"ח אינו שייך וראיה דאף בר"ח שחל בחול אין אומרים אותו. (ועי' להלן אות ט' בביאור הדבר דא"א בר"ח). ומה שאומרים ביו"ט שחל בשבת קדשנו במצוותיך כיון דשייך אף ליו"ט וראיה דאף ביו"ט שחל בחול אומרים אותו.

ה. גדר חדש בשבת ראש חודש

ונראה לבאר באופן חדש בהגדרת שבת ר"ח. דהנה יש להתבונן בנוסח תפילת אתה יצרת: אַהֲבַת אוֹתָנוּ וְרִצְיָתָנוּ וְרוֹמְמָתָנוּ מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת וְקִדְשָׁתָנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְקִרְבָּתָנוּ מִלִּבְנוֹת לְעִבּוּדֶיךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קִרְאָתָּ: וְתַתֵּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שְׂכָתוֹת לְמִנוּחָה וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְכַפָּרָה. וּלְפִי שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְאַבּוֹתֵינוּ. חֲרָכָה עֵינֵינוּ וְשָׁמַם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. וְגָלָה יְקָרְנוּ וְנָטַל כְּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ. וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת חֻבּוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתְךָ בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ. מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה בְּמִקְדָּשְׁךָ:

נוסח זה הוא ממש מתפילת יו"ט דאהבת אותנו ורצית בנו הוא המשך של אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו וכו' דיו"ט, וכן המשך התפילה ולפי שחטאנו לפניך וכו' הוא במקום מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' דיו"ט, דהיינו הזכרת ביהמ"ק.

ויל"ע מהיכן בא נוסח זה דיו"ט לשבת ר"ח, דבשבת לבד ל"א ובר"ח לבד נמי ל"א, וא"כ מדוע נאמר בשבת ר"ח.

ועוד דהטעם שנתקן ביו"ט הזכרת ביהמ"ק משום מצות עליה לרגל הנוהגת ביו"ט, אך בשבת ר"ח אין עליה לרגל ול"ש נוסח זה.

ואין לומר שמזכירים ענין ביהמ"ק משום הקרבת הקרבנות דמוסף ושבת, דהא קיי"ל דמקריבין אע"פ שאין בית (זבחים סב.) וא"צ ביהמ"ק לקרבנות אלו. וראיה לכך דבשבת לבדה אין מזכירים ענין ביהמ"ק.

ונשמעתי לבאר דלכך אמרין במוסף דר"ח מזבח חדש בציון תכין וכו', דמקריבין במזבח אע"פ שאין בית. ומה דבשבת אין מזכירים המזבח, י"ל עפ"י המבואר בר"מ (מעשה הקרבנות יט, טו) דהלכה זו דמקריבין אע"פ שאין בית אינו חובה אלא היתר הקרבה ולכך אין דוחה שבת. ועדיין צ"ע, א"כ מדוע בשבת ר"ח מזכירים ביהמ"ק. ועי'.

ו. ראש חודש איקרי מועד

ויש לבאר הענין דהנה מצינו דר"ח איקרי מועד שנא' קרא עלי מועד (פסחים עז.) והטעם הביא הטור בסי' תי"ז בשם פרקי דר"א וז"ל: הנשים בטלות בו ממלאכה וה"נ איתא בירושלמי הני נשי דנהיגי דלא למיעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא ואיתא בפרק מ"ד מפרקי דר' אליעזר לפי שלא רצו נשים ליתן נזמיהן לבעליהן במעשה העגל לכך נתן להן הקב"ה שכון שיהיו משמרות ר"ח יותר מהאנשים. עכ"ד. ובמק"א ביארנו השייכות בין חטא העגל לר"ח.

והוסיף עוד הטור: ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר לפי שהמועדי נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח) לושי ועשי עוגות ופסח היה, שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לד) ולמקנהו עשה סוכות, וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא.

ועוד כתב בסי' תי"ט: ומצוה להרבות בסעודת ר"ח דגרסי' במגילה באלו אמרו מקדימין וכו' אבל בסעודת פורים וסעודת ר"ח וכו', אלמא דמצוה הוא דחשיב ליה בהדי סעודת פורים ואתקש נמי למועד דכתיב (במדבר י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וכתוב (שמואל א כ) גבי דוד כי זבח משפחה לנו ור"ח הי' דכתיב ויהי ממחרת החדש ואיתא נמי בפסיקתא כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד ר"ה חוץ ממה שמוציא בשבתות וי"ט ור"ח וחוש"מ ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן אם מוסיף מוסיפין לו ואם פוחת פוחתין לו. עכ"ד.

ובערוך השולחן (שם ס"ב) תמה מדוע אין נוהגין כהטור ואולי משום שאינו נזכר בש"ס. וכתב שם דמ"מ המהדרים מוסיפים איזה מאכל בר"ח, וכן בשבת ר"ח מוסיפין תבשיל לכבוד ר"ח.

ויש שנהגו ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ר"ח ובס' אשל אברהם (בוטשאטש תנינא) מביא סמך לזה מקרא "לקדוש ה' מכובד" ובר"ח נמי אומרים מקדש ראשי חודשים וכיון שהיום הוא בבחינת קדושה ראוי לכבדו בכסות נקיה. ובס' מעשה רב להגר"א מובא שלבש בר"ח כובע של שבת. וכ"ה בחיד"א בס' מחזיק ברכה בשם מהר"ם פאפירש. ועי' יסוד ושורש העבודה שער ט' מש"כ בזה. ואף אני ראיתי מדקדקים שהקפידו להוסיף בגד מיוחד לכבוד ר"ח.

ומכ"ז למדנו דר"ח חשיב מועד ואינו אסור במלאכה, אלא שהנשים בטלות בו ממלאכה לפי שלא חטאו בעגל.

ז. יו"ט דראש חודש — לעתיד לבא

ונראה דהא דאיכא מועד הוא בזה"ז, אך לעתיד לבא יהיה ר"ח יום טוב ממש. וראה ברורה לכך, דאיתא בהפטרות שבת ר"ח (ישעיהו סו, כג): וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר יְהוָה: ואיתא בילקוט (שם, סוף ישעיהו) זה שאמר הכתוב מתי אבוא ואראה פני אלקים, אמרו ישראל רבש"ע אימתי אתה מחזיר לנו את הכבוד שהיינו עולים בשלשת פעמי רגלים ורואים את השכינה, א"ל הקב"ה בני בעוה"ז הייתם עולים בשנה שלש פעמים, כשיגיע הקץ אתם עתידים להיות עולים שם בכל חדש וחדש שנאמר והיה מדי חרש בחדשו וגו': ומבואר בדבריו שעתידין ישראל להיות עולים לרגל בכל חדש וחדש, והיינו שר"ח יהיה יו"ט כג' רגלים. ואע"פ שבקרא נא' אף שבתות, מ"מ בילקוט מוזכר חידושו רק גבי ר"ח, ואפשר דשבתות היינו מועדים כדמצינו בכמה דוכתי בקרא דמועדים איכא שבתון. ועי' להלן שהבאנו מהמעשה רב שכ"כ.

ומצאתי בערול"ג (סוכה כז:) שהביא מגמרא (לא מצאתי מקורו) וז"ל: דאמרינן בגמרא דראוים היו ישראל לעלות לרגל בכל שבת ובכל ר"ח אבל לא רצה הקב"ה להטריח עליהם אכן לע"ל דכתיב מי אלה כעב תעופינה באמת כתיב קרא והי' מדי חרש בחדשו וגו'. (ועי' ^{אוצר החכמה} ליקוט ישעיהו סי' תקג).

וכן מצינו בהפטרות שבת החודש (יחזקאל מו, א-ג) כה אמר אֲדֹנָי יְהוִה שְׁעַר הַתְּצַר הַפְּנִימִית הַפְּנִיָּה קָדִים יְהִיָּה סָגוּר שְׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבָיִוִם הַשְּׁבֶת יִפְתָּח וּבָיִוִם הַחֹדֶשׁ יִפְתָּח: וְהַשְׁתַּחֲוִּי עִם הָאָרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעַר הַהוּא בְּשַׁבְּתוֹת וּבְחֻדְשֵׁי לִפְנֵי יְהוָה: ומפורש בקרא דבר"ח יבואו ליראות בביהמ"ק, והיינו כמושנ"ת דר"ח עתיד להיות יו"ט.

ואף חיוב הקבלת פני רבו י"א דאיכא בר"ח, וסמכו אקרא דאלישע והשונמית: (מלכים ב ד, כג) וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אַתָּה הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת: דמקרא זה ילפינן לכל חיוב הקבלת פני רבו ברגל בר"ה (טז:) ובסוכה (כז:), ומשמע דאף בראש חודש איכא חיוב — דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ועי' ריטב"א ר"ה וסוכה (שם) שכ"כ ועי"ש טו"א וערול"ג. ובע"ה מצאתי בס' מעשה רב החדש מובא בשם הגר"א דמ"ש שבת המכוון ליו"ט דאיכא נמי שבת, דאל"כ הו"ל להקדים שבת שהוא תדיר. עכ"ד. ולפי"ז אף גבי קרא דוהיה מידי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו, שהקדים חדש לשבת — המכוון בשבת הוא ליו"ט, דאיכא בו מצות עליה לרגל.

ח. כפרת חטא העגל לעתיד לבא

ובביאור הענין נראה, דבטור הנזכר (ת"ז) מבואר דמועד זה דר"ח היה של האנשים, עד שחטאו בעגל ואז ניטל מהם וניתן לנשים שלא חטאו בעגל. (והא דלכתחילה לא ניתן גם לנשים, משום דהוי מ"ע שהז"ג). ומדבריו שם עולה ד"ב ראשי חודשים הם כנגד י"ב שבטים, ומקביל לג' רגלים שהם כנגד האבות. וכנראה אף שוים במהותם שהם ימים טובים כמוש"ג. (ומה שבוזה"ז לנשים הוא רק מועד ולא יו"ט ונפק"מ דיש להן רק ביטול מלאכה כמועד ולא איסור מלאכה כיו"ט, דהוא רק לזכר שלא היו באותו החטא).

ולעתיד לבא שיתכפר חטא העגל יחזור המצב לתיקונו ויהיה יו"ט כג' רגלים, ולכך תהיה אף מצות ראייה בביהמ"ק.

ולכך מתפללים אנו במוסף דר"ח (בחול): והביאנו לציון עירך ברינה וכו', דכשיבנה

תפילת שבת ראש חודש — אתה יצרת קלט

המקדש יתקיים ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו וכו', דיהיה זה יו"ט ונעלה לביהמ"ק כימים טובים. ובשבת ר"ח לא מזכירים והביאנו לציון עירך וכו', דכבר עתה הוא בחינת יו"ט כדלהלן.

ולפי"ז מבינים אנו היטב הא דכשחל ר"ח בשבת מתפללים נוסח המוסף כיו"ט, דשבת הוא מעין עוה"ב ולכך כבר בזה"ז חשיב יו"ט. ועוד דאין מזכירים חטא העגל בשבת (ואיתא בשם מדרש אגדה דבשבת מתזירים הכתרים של נעשה ונשמע. עי' שפ"א שבת שקלים תרל"ב וכן שבת פרה תרל"ד — ל"ה — ל"ח שכתב כן). ועוד דבשבת ר"ח שיש בו איסור מלאכה, הרי הוא כר"ח עם איסור מלאכה, והוא ממש כר"ח דלעתיד לבא — דהוא יו"ט האסור במלאכה. ולכך אין מזכירים נוסח דיו"ט בכל ר"ח, דאין בו איסור מלאכה, אלא בחל בשבת.

ויש להוכיח כן אף לדינא מדברי המ"ב בהל' ספיה"ע (סי' תצ"ג סק"ה) וז"ל: ואף להנהגין איסור גם עד ר"ח אייר מ"מ אם חל ר"ח בשבת כיון שיש כאן תוספת שמחה שבת ור"ח יש להתיר להסתפר בע"ש מפני כבוד השבת וגם לישא אשה בו ביום כיון שעיקר הסעודה יהיה בשבת ור"ח:

ומבואר דשרי להסתפר בער"ש ר"ח. ויל"ע דהרי שבת לבד אינה סיבה להתיר, ור"ח לבד ג"כ אינה סיבה להתיר, וא"כ מה מועילה הצטרפותן להתיר תספורת בספיה"ע. ונראה דלמבואר דשבת ר"ח הוא בחינת יו"ט אף בזה"ז, א"כ נמצא דע"ש ר"ח הוא בחינת ערב יו"ט, ולכך הוא מתיר בתספורת אף בספיה"ע.

ט. השמטת נוסח קדשנו במצוותיך

ואי אתינן להכי ניישב קושייתנו בה פתחנו, דהטעם דהשמיטו נוסח קדשנו במצוותיך וכו', דנוסח מיוחד זה דשבת ר"ח הוא נוסח יו"ט דר"ח, וביו"ט דר"ח ליכא לתוספת זו דקדשנו במצוותיך, וראיה דבר"ח החל בחול נמי הושמט נוסח זה.

ושמעתי ממו"ח שליט"א הטעם דלא מזכירים זה בר"ח, דקדשנו במצוותיך שייך למקראי קודש. וידועים דברי הרמב"ן באמור (ויקרא כג, ב) שכתב דטעם מקראי קדש — שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ח, י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. עכ"ד.

ונראה דכ"ז שייך ביו"ט דיש בו ביטול מלאכה ואז מתקבצים ונאספים בבית האלקים לקדש היום, אך בר"ח דאינו בשביתת מלאכה ל"ח מקראי קודש ולכך ל"א קדשנו במצוותיך. וכן ותן חלקנו בתורתך שייך רק ביו"ט — דלא ניתנו שבתות ויו"ט אלא כדי לעסוק בהם בתורה, דבטלים ממלאכתם ופנויים לעסוק בתורה, אך בר"ח דאין ביטול מלאכה ל"ש לומר ותן חלקנו בתורתך.

ובשבת ר"ח אע"פ שהוא בשביתת מלאכה, מ"מ כיון שנוסח התפילה הוא של יו"ט דר"ח, ועתה אינו אסור במלאכה אלא מצד שבת, לכך אין מזכירים קדשנו במצוותיך. ולע"ל דיהיה ר"ח יום טוב האסור במלאכה יתכן דיאמרו קדשנו במצוותיך בתפילה אף בר"ח דחול.

י. שבת ור"ח — שייך לבריאת העולם

נמצאנו למדים דנוסח אתה יצרת דמי לנוסח יו"ט, כיון ששבת ר"ח הוא בחינת יו"ט.

מוריה, שנה שלושים, גליון ח—ט (שנו—שנז), אב תש"ע

מס' 1234567

ועדיין צ"ב דא"כ מדוע אין מתחילים אתה בחרתנו ככל יו"ט. וכן צ"ב דלא מוזכר ענין יצ"מ בתפילה זו דשבת ר"ח וכן בר"ח דחול, בשונה מכל המועדים דנזכר יצ"מ. ונראה דכל המועדים נתקנו זכר ליצ"מ, וא"כ שייך רק לעם ישראל ולכך מזכירים בתפילה אתה בחרתנו — שבחר בנו ביצ"מ להיות לו לעם. אך ב' מועדים אלו — שבת ור"ח הם קביעא וקיימא מבריאת העולם — מששת ימי בראשית, ואינו שייך לעם ישראל בדוקא. ואומנם גבי שבת איתא דגוי ששבת חייב מיתה, אך כבר ביארנו במק"א דהיינו דוקא גבי שבת דיצ"מ, אך שבת דבריאת העולם — זכר למעשה בראשית אף אוה"ע שייכא בהו.

מס' 1234567

וכן ר"ח ענין קביעות החודשים הוא טבע העולם שיש לו השלכות בכמה תחומים כידוע. דאומנם רק ישראל מונים ללכנה, אך ודאי דשייך אף לאוה"ע לענין הטבע. ויתכן עוד דלע"ל יהיה ר"ח יו"ט לכל העולם שנא' וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבָת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר יְהוָה: (ישעיהו סו, כג) והיינו דאף אוה"ע יעלו לרגל, וכן בקרא דיחזקאל (מו, ג) וְהַשְׁתַּחֲוִּי עִם הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בַּשְּׁבָתוֹת וּבְחֻדְשֵׁי לִפְנֵי יְהוָה: ומשמע דאף להם יהיה זה יו"ט. ולכך א"ש דלא אומרים אתה בחרתנו מכל העמים, דלא שייכא דוקא לעם ישראל. ולכך אומרים אתה יצרת עולמך מקדם כלית מלאכתך ביום השביעי — דמזכירים בריאת העולם דגם שבת וגם ר"ח שייך לבריאת העולם כאמור.

מס' 1234567

מס' 1234567